

© Foto Brouwer – Brummen

september 2014

De Marke

oudheidkundig mededelingenblad

De Marke

is het orgaan van de Oudheidkundige Vereniging 'De Marke', met als werkgebied de plaatsen Beekbergen, Brummen, Eerbeek, Hall, Hoenderloo, Klarenbeek, Loenen & Ugchelen.

Eindredactie: Willem Reusink
Noteboomstraat 15
7101 MG Winterswijk
☎05 43 - 51 46 92 / ☎06 23 41 90 97
E✉: willem.reusink@planet.nl

Bestuurssamenstelling OHV 'De Marke':

Voorzitter: H.W. van Harreveld
Tuinstraat 59 6971 BH Brummen ☎05 75 - 56 60 48
Secretaris: G.J. Regelink
De Pothof 97 6971 HE Brummen ☎05 75 - 56 02 27
E✉: info@ohv-demarke.nl

Penningmeester: J. Zengerink
Rhienderensestraat 53 6964 BH Hall ☎03 13 - 65 19 60
bankrek: NL15ABNA0437063763 t.n.v. penningm. De Marke

Bibliothecaris: W.T.M. Klomp
Langschoten 71 7371 EP Loenen ☎055 - 505 22 76

Leden: M.R.I. Fleur-le Rütte
Wedinkerf 11 6961 MT Eerbeek ☎03 13 - 65 32 08
A. Jansen-Hagen
Veldkantweg 14A 6961 HJ Eerbeek ☎03 13 - 65 21 83

Lidmaatschap: €14,00 per jaar; aanmelden bij de secretaris.

Excursies: 2 x per jaar organiseert 'De Marke' een excursie.

Lezingen: gemiddeld 5 x per jaar organiseert de vereniging lezingen.

Mededelingenblad: dit blad verschijnt vier maal per jaar (mrt - juni - sept - dec)

Website: www.ohv-demarke.nl

Overname van (gedeeltelijke) teksten en afbeeldingen uit dit blad is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van de eindredacteur.

Losse nummers: €4,00

Mededelingenblad 'De Marke'**jaargang 38 no 3****Inhoudsopgave:**

pag	1	Inhoudsopgave	
	2	Redactionele mededelingen	
	3	Han van der Made	- De Zegerij
	12	Joop Zengerink	- Jan de Tippelaar
	17	Willy Rouwenhorst-Hartgers	- Het dagboek van Trijntje
	23	Corry de Kool-Verhoog	- Modderkolken, daarvan zijn er zóóveel
	32	Jan Regelink	- Bibliotheek 'De Marke'
	33	Jaap van der Weel	- Brummen
	35	Willy Rouwenhorst-Hartgers	- Een echte piere
	37	Willem Reusink	- Wie het weet, mag het zeggen

Kopij voor de volgende editie van 'De Marke'
uiterlijk vrijdag 28 november 2014.

Op het stationsemplacement van Brummen wordt een wagon met zakken (meel?) gelost en overgeladen in een vrachtwagen van de Gebroeders Van Lenthe uit Brummen. Zij onderhielden een dagelijkse expeditiedienst van Brummen naar Zutphen en van Brummen naar Arnhem en deden verhuizingen. Destijds waren ze gevestigd aan de Cortenoeversweg 12.

De afbeelding is niet gedateerd, maar van vòòr 1940.

(Collectie Henk Phielix).

Redactionele mededelingen

In dit nummer een artikel van Joop Zengerink over Jan de Tippelaar. Dit naar aanleiding van de oproep, die geplaatst was in de vorige 'Marke' bij een afbeelding van een koets, waarover helemaal niets bekend was. Nu dus wel!

Maar we openen met een mooie beschrijving van het verdwenen landgoed 'De Groote Zegerij' in Brummen. Han van der Made dook in de notariële archieven en haalde veel onbekende feiten boven tafel.

Corry de Kool-Verhoog deed eveneens belangrijk speurwerk met haar zoektocht naar de herkomst van de naam Modderkolk in Loenen. Een staaltje van mooi genealogisch onderzoek.

Willy Rouwenhorst-Hartgers is in dit nummer aanwezig met twee artikelen: 'Het dagboek van Trijntje': sociale geschiedenis in een notedop! En een verhaal in dialect: 'Een echte piere'.

Ik ben benieuwd naar de reacties op dit artikel. Vindt u het wel of niet leuk verhalen in dialect in 'De Marke' te lezen? Voor zo ver ik mij kan herinneren hebben we al meer dan vijftien jaar geen dialectverhaal meer in 'De Marke' gehad.

Reageer op willem.reusink@planet.nl.

Jaap van der Weel maakt ons deelgenoot van zijn vondsten op de site 'Delpher' en Jan Regelink bespreekt het boek 'Het commando Pieters' van de Gorsselse journalist en historicus Stijn Wiegerinck.

Zelf waag ik me nog eens een keer aan oproepen bij onbekende plaatjes.

Ik wens u - mede namens de bovengenoemde auteurs - heel veel leesplezier.

Willem Reusink

Lezing:

De eerstvolgende Marke-lezing is op **maandag 6 oktober** bij 'De Korenmolen' in Eerbeek. De Zutphense stadsarcheoloog Michel Groothedde is de spreker. Aanvang zoals altijd om 20:00 uur.

Persbericht: (verkort)

Sinds enige tijd heeft het platform www.collectiegelderland.nl een nieuwe 'exposant' erbij: Museum Het Pakhuis Ermelo. Met haar deelname voegt het Pakhuis Ermelo een groot deel van haar fraaie collectie archeologische voorwerpen toe aan het geheel van Gelderse collecties op het succesvolle platform.

Museum Het Pakhuis in Ermelo is een centrum voor erfgoed, natuur en milieu, met een grote collectie aan archeologische vondsten en opgezette dieren. Bezoekers worden in Het Pakhuis meegenomen door de verhalen rondom de archeologische vondsten en geologie in Ermelo. Er zijn vuurstenen, scherven en botten van mammoeten die jezelf kunt bekijken, voelen en ruiken.

De Zegerij

een voormalig landgoed in Brummen

Gedurende twee eeuwen lag midden in Brummen het landgoed De Zegerij. Heden ten dage is er niets meer dat aan het luisterrijk verleden van het landgoed herinnert. We vinden alleen een verwijzing in een straatnaam: de Zegerijstraat.

Een benaming voor het huis met het omringend land, was 'de Grote Zegerij'. Meerdere malen is het herenhuis met het land verkocht samen met een kleiner huis, dat nog altijd aan de Zutphensestraat 14 staat en 'de Kleine Zegerij' werd genoemd, maar ook wel rentmeestershuis.

locatie

Het landgoed lag aan de weg van Arnhem naar Zutphen, nu Zutphensestraat, vlak bij het Marktplaatsje. De hoofdboort stond aan de zijde van het Marktplaatsje.

Zie het plattegrondje van Brummen in 1830. Vóór 1888 omvatte het landgoed het hele gebied ten oosten van de Zutphensestraat tussen de Kerkstraat en waar nu de Molenhorst staat, ruim 6,5 ha.

Het huis is gebouwd vóór 1698. De naam 'Zegerij' wordt in dat jaar namelijk in een testament genoemd. Lambertus van Campen, *chirurgus te Lochem*, die van plan was naar West-Indië te reizen, bepaalde dat na zijn overlijden zijn broer Johan "*de Seggerie in den Ampte van Brummen*" zou erven.

Het volgende bewijs van eigendom dateert uit 1729. In de acte staat onder meer vermeld dat "*toekomende is aan Juffr: Maria van Dompsele in specie het erve en goet de Zegerije bestaende in huijs, hoven, bomgaert en onderhavige landerijen, oostwest en zuijtwest palende langs het cortenoeverse bouweegjen ende brouwer hof in het ampt en kerspel Brummen*".

Maria, geboren in 1704, is in 1731 getrouwd met Garrit Jan van Santbergen, geboren in 1701.

Zij zijn beiden op 1 december 1775 in Zutphen begraven. Hoe de 'Zegerij' in haar bezit is gekomen is niet duidelijk. De echtelieden Maria en Garrit Jan, die *over-rentmeester der stad Zutphen* was, hebben in 1752 de Zegerie verkocht voor vijf duizend vier honderd Carolusguldens aan Johan Beek, *scholtis des Ampts Brummen en Verwalter en rentmeesters des quartiers van Veluwen*.

Twee jaar later gaat het bezit voor vijf duizent Carolusguldens naar Wouter Valkenier Jz.

lid van de Brummense elite in opspraak

Wouter Valkenier, geboren in 1716, was niet van onbesproken gedrag. We lezen in een beschrijving van de familie Valkenier dat zijn kinderen en schoonzuster verzoeken het Hof Provinciaal van Gelderland in 1783 om Wouter in het Provinciaal Verbeterhuis op te nemen. De redenen: 'hij had aan zijn tweede vrouw considerabele presente en nog meer gelden aan juwelen en voor meer dan f 2000,- aan kostbare klederen en andere giften gegeven en dat hij de liefde zijner vrouw hoe langer hoe meer trachtte te attacheren, sparende geen kosten en spaargelden, nog zware kosten van een equipage koets en vier paarden, arreslee en andere middelen van vermaak, te veelvuldig om op te noemen, om haar niet bloot te stellen aan de keuze van een veel minder bejaard man als Wouter om het sejour aange-naam te maken'.

Na de dood van zijn tweede vrouw had hij zich 'alhoewel van hoge jaren' zich aan schandelijke en verderfelijke jeugdige passies overgegeven door zich te ver-slaven aan een gemeen vrouwspersoon uit de buurtschap Baak, genaamd Antho-nia Hogenkamp. Het was haar enige toeleeg om hetzij door aftroggelen van de exorbitantste presenten, hetzij door andere middelen zich meester te maken van de voornaamste bezittingen van Wouter. Wouter was betoverd door dit allerlaagst vrouwspersoon. Het vrouwspersoon ging onverwachts dood. Daarna toonde hij

dezelfde zwakheid voor haar zuster Willemijntje Hogenkamp, die een nog meer verachtelijker, inhalender en verkwistender voorwerp was dan de overledene. Hij nam haar bij zich in huis en leefde met haar.

Wouter had een kapitaal bezeten van ongeveer f 250.000,-. Het vrouwspersoon waarmee hij op dezelfde voet bleef leven, noodzaakte hem om al zijn meubelen te verkopen. Wouter had zijn hele vermogen doorgebracht en verteerd. Men was gewaar geworden dat Wouter aan den sterken drank verslaafd was en dat hij soms er toe werd gebracht om op een lage wijze tot het voldoen van deze en soortgelijke passien, zelfs de kleren van zijn lijf te moeten verkopen.

Zijn kinderen verklaarden dat zij de onvoorbeeldijkste kinderlijke liefde en eerbied aan hun vader hadden betoond, zonder dat zij ooit het genoeg hadden mogen smaken om een wederkerige vaderlijke liefde te ondervinden.'

De rechter oordeelt dat Wouter voor drie jaar in het Provinciaal Verbeterhuis moet worden ondergebracht.

nieuwe eigenaren

Na het overlijden van Wouter Valckenier, wordt in 1792 *'de buitenplaats De Zegerij voor negen duizend vijf honderd en tien guldens'* verkocht aan Daniël van Eijs. Na het overlijden van zijn vader Daniël in 1805 komt Philip Leonard van Eijs door vererving in het bezit van de *'Zegerij'* en omringend land, waarna hij *het buitengoed de Zegerij* in 1813 voor *ééëntwintig duizend franken* verkoopt aan de *Jongvrouwen Elisabeth en Johanna van Pallandt, renteniers woonende op den huize Keppel, arrondissement Zutphen*. Dat is het huidige kasteel *'Keppel'* te Laag-Keppel. De dames hebben het niet lang in bezit gehad, want in 1815 wordt het buitengoed al weer verkocht aan Mr. Jan Isaac Valkenier, kleinzoon van de besproken Wouter Valckenier, voor de *somma van Negen Duizend Guldens*.

Nadat Jan Isaac Valckenier *Schout en notaris te Brummen*, in 1819, op 43-jarige leeftijd is overleden, dient zijn weduwe Vrouwe Johanna Elisabeth Alting bij de

Regtbank te Arnhem een verzoek in tot een *publieken veiling van de buitenplaats 'de Groote Zegerij'*.

Het verzoek wordt als volgt gemotiveerd: "*dat het supplianten niet convenieert om een diergelijke buitenplaats met hare kinderen in gemeenschap te houden, daar dezelve geenszins is een voordelig rentgevend goed. Dat ook dit goed geen genoegzame revenuen kan opbrengen, om de Interessen der Kapitalen, welken tot den aankoop zijn opgenomen behoorlijk te bestrijden, terwijl bovendien de opzegging van die Capitalen, welke te wachten is, zeer grote inconvenienten zouden veroorzaken*".

Bij de koop was namelijk een derde van de koopsom betaald en de rest van het bedrag zou met een betaling van vierhonderd gulden per jaar aan de verkopers worden afgelost. Dat bedrag was dus niet meer op te brengen.

publieke veiling

De veiling vindt in mei 1820 plaats in '*Logement het Oude Kromhout*' te Brummen. Het betreft "*een Kapitale Heerenhuizinge met twee verdiepingen, waarin elf zo boven als beneden Kamers, royale gang, een groote Keuken met alle vereischten, put en regenwaterspompen, voorts kelder droog en Bergzolders afzonderlijk koetshuis met stalling voor Zes paarden, hooizolder en pomp, en groote Schuur met daarin zijnde beestenstal, een afgezonderde melkkamer, groente kamer, kelder en bergplaats voor haardbrand, mitsgaders een naar den nieuwsten smaak aangelegde en met de vereischte tuinvruchten bezaaid en ingeplante tuin, voorzien met allerlei soorten van exquise vruchtbomen en houtgewassen, met deszelfs Koepel en wandelwegen, te zamen groot volgens de laatste meting eene morgen vijfhonderd een en negentig roeden, staande en gelegen in het dorp Brummen aan de groote weg van Arnhem op Zutphen*".

Verder volgt nog een opsomming van een naastgelegen weide en een stuk land, rondom door 'algemene wegen' omgeven, dat een uitgang had voor de pastorie der Hervormde Gemeente, die daarvoor jaarlijks drie gulden verschuldigd was.

De koper is Frederik Hendrik Baron de Braconier voor de som van *Vijftien duizend vier honderd Guldens*. Hij noemt zich soms baron, maar is niet van Nederlandse adel.

testament

In 1832 laat De Braconier, *gepensioneerd ritmeester*, die kinderloos is, zijn testament opmaken.

"Ziek te bed liggende in een Ledikant in het Voorkamertje, gelijkvloers, met een raam op het marktplein en een ander raam over de tuin op de Straatweg uitzien- de, zijn oordeel, geheugen en uitspraak wel hebbende en gebruikende, zoo als

bleek uit zijne redeneringen en gesprekken, die hij was houdende zoo met de getuigen, als met den Notaris, die zich ten dezen allen expresselijk naar de woning van den Heer Comparant begeven hebben”.

Hij legateert behalve aan zijn familie, aan *“mijne keukenmeid Maria Beltman eene Somma van twee duizend guldens, aan mijne melkmeid Hendrika Bouman eene Som van vier honderd guldens, aan Aatje Boerstool bij mij inwonende eene Som van honderd guldens en eindelijk aan mijnen knecht Hendrik Bosman, eene som van honderd guldens”*.

Voorwaarde voor het verkrijgen van het legaat was wel dat allen, *“zowel mijne echtgenote als mij overleven”*. Maar zij moesten natuurlijk wel in dienst blijven en Aaltje moest ook blijven inwonen tot het overlijden van de langstlevende.

Verder werd in het testament ook de hoogte van het loon van het personeel gega-randeerd. *“Aangezien ik steeds voor loon heb betaald aan mijne keukenmeid Maria Beltman de Som van zeventig guldens en zes gulden voor nieuw Jaar en zes guldens voor kermis, en aan mijne melkmeid Hendrika Bouman veertig guldens sjaars benevens drie guldens voor Nieuwjaar en drie guldens voor kermis, en Aaltje Boerstool jaarlijks heeft genoten voor kleding gelden de Som van twintig guldens benevens drie guldens voor Nieuwjaar en drie guldens voor kermis, zoo wil en begeer ik dat na mijn overlijden de bepaling van voorschreven Jaarlijks loon en kleding geld geene vermindering zal ondergaan”*.

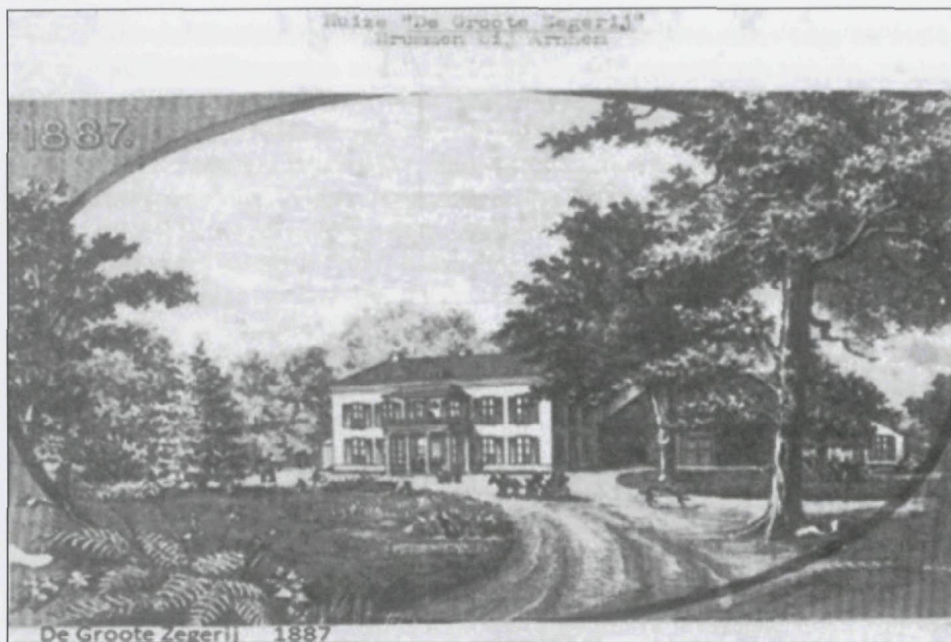
De Braconier overlijdt korte tijd na de opstelling van dit testament. Het zou wel eens kunnen zijn dat hij dit testament - vorige testamenten hebben dan geen rechtsgeldigheid meer - heeft gemaakt om na zijn dood verzekerd te zijn van de zorg voor zijn vrouw. Er was namelijk een voogd voor haar benoemd.

weer een veiling

De familie besluit het *‘Buitengoed de Groote Zegerij, voor Zomer en Winterver-blijf zeer geschikt, goed onderhouden en in het middenpunt van het Dorp Brum-men alleraangenaamst gelegen’*, openbaar te verkopen.

Verkocht wordt het buitengoed aan Mr. Nicolaas Witsen Elias, *agent van de Do-meinen te Rosendaal in Noord Brabant voor Een en twintig duizend guldens*. Het is niet duidelijk of het door deze eigenaar bewoond is. In 1836 komt het, voor vijf honderd gulden meer, in bezit van Jonk Vrouwe Anna Baronesse Collot d’Escorij. Zij trouwt in 1839 met Rudolph Baron van Ittersum. Uit de acte, die is opgemaakt voor hun huwelijk blijkt dat ze zeer vermogend was.

Zo bezit de bruid een hoeve met land in Friesland, waar ze geboren is, ter waarde van meer dan f 22. 000,-. Dat is dus meer dan de waarde van de ‘Zegerij’. De echtelieden geven elkaar levenslang vruchtgebruik van de hele nalatenschap wan-neer één van beiden overlijdt.

uitbreiding grondgebied

Van Ittersum koopt in 1841 een akker bouwland van 1000 m² te Brummen. Maar de uitbreiding gaat verder. Op de in 1843 gekochte grond staat ook een 'huizinge', dat belast is met *"eene jaarlijkse uitkering of uitgave van twee hanen of vijf en twintig cents aan de pastorie van de Hervormde Gemeente te Brummen"*. Waarna hij in 1855 nog een stuk grond koopt en in erfpacht uitgeeft aan de hervormde gemeente en tevens grond met een daarop staand 'huizinge' koopt. Dat alles voor de som van f 500,-.

inventarisatie

In 1859 overlijdt Van Ittersum. Bij de inventarisatie ten behoeve van de successierechten geeft de baronesse een opgave van de bezittingen.

"Den inboedel, het vee, de rijtuig en bouwman's werktuigen meubelen en huisraad" zijn getaxeerd op ruim f 22.000,-. Met de schatting is *"men gedurende twee uren van des namiddags vier uren, tot zes uren daaraanvolgende bezig geweest"*. Er wordt ook vermeld dat *"den Schatter Aaron Sternefeld niet kan schrijven noch naam teekenen uithoofde hij zulks nooit heeft geleerd"*. Verder wordt een enorme lijst van *"in den boedel gevondene effecten"* ingediend.

olografisch testament

In 1860 schrijft de Baronesse eigenhandig – dat heet olografisch – een testament. De hele inventaris, te veel om op te noemen, wordt er in beschreven en gelegateerd. Een greep uit vermeldenswaardige voorwerpen voor de kinderen: *“schildereitjes door mijzelfen vervaardigd, waar ook in huis. Het oude en japan-sche porcelein, de grote wijde Armstoel, gedurende zijn dierbaar leven bezeten door U lieve vader. De stoel met onze Wapens door mij gewerkt. Een Oost-Indische koffer waarin de kleederen die mijne kinderen bij hun komst in de wereld gedragen hebben en later”*.

Aan haar broer vermaakt zij *‘een krul van mijn haar door mijne kinderen te zenden’*.

Zij legateert aan de *algemeene Armen der gemeente Brummen* duizend gulden. Aan de armen wordt ook gedacht bij de begrafenis. *“Ik wil en wensch dat bij mijne begrafenis eenvoudigheid worde in acht genomen en de Armen die daarbij getuwoordig wenschen te zijn niet worden geweerd”*.

de volgende eigenaren

Na de dood van de Baronesse gaat de ‘Zegerij’ in 1861 weer in de verkoop. Dit keer wordt vermeld dat het gaat om een *Heerenhuis “met een op zuilen van Bentheimersteen steunend balcon, welk huis bevat, marmeren gang, zeven beneden- en tien bovenkamers, provisie- knecht en dienstboden kamer, kelders, zolders, wel- en regenwaterspompen en verdere gemakken, koetshuis met paardenstalling, bouwschuur en korenberg, wandelbosch, gazon en bloemperken, boomgaard, moestuin, broerij, druiven- persiken- en bloemenkast”*.

Verkocht voor f 35.600,- aan de *Heer Gerhard van Santbergen, Rentenier, wonende op Rustplaats onder Arnhem*. Dat is een buitengoed in Oosterbeek. Hij koopt er nog een stuk bouwland bij van de Hervormde Gemeente.

Na zijn dood heeft zijn echtgenote Henriette Jordan meerdere malen een olografisch testament opgemaakt. Hun twee kinderen zijn dan al overleden.

Zij legateert, behalve aan de erfgenamen, aan *“het fonds der Bewaarschool, waarvan ik de directrice ben, eene som van duizend gulden, met verzoek hetzelve Kapitaal te doen tot bijdrage in de kosten van het gebouw, hetwelk ik mij voorstelle, ter eenige tijd ten behoeve dier bewaarschool gesticht zal worden*. De armen worden ook niet vergeten. *Aan de door de Diaconie der Hervormde Kerkelijke gemeente van Brummen bedeede Armen in eene aangeduide Kist aanwezige linnen lijfsgoed van mijne overleden zuster (!)”*.

De oecumenische gedachte had toen al postgevat. Want *“aan de Diaconie der Hervormde Kerkelijke gemeente- aan de Diaconie der Roomsche Katholieke Kerkelijke gemeente- en aan de Diaconie der Israelitische gemeente van Brummen*

bedeeld wordende Armen, eene som van een duizend vijf honderd gulden; onder bepaling dat elk dier besturen daarvan geniet in evenredigheid van het zielental der door haar ten dage van mijn overlijden bedeeld wordenden".

Henriette Jordan overlijdt in 1867.

Op een veiling in datzelfde jaar komt de 'Zegerij' in bezit van Vrouwe Cornelia Catharina van Voorst, zonder beroep, wonende te Amsterdam, weduwe den heer Herman ter Haar, voor *twee en dertig duizend gulden*. Zij overlijdt in 1879 te Amsterdam. Jaren eerder is het landgoed al weer verkocht.

Want in 1874 komt het landgoed in handen van de acht minderjarige kinderen Lorentz, als erfgenamen van hun vader Theodorus Lorentz, *in leven grondeigenaar, wonende te Brussel*. Hun moeder Maria Soet, geeft als *voogdesse* haar kinderen toestemming voor de koop voor een bedrag van *twee en veertig duizend gulden*. Vrouwen waren in die tijd, en nog lang daarna, 'handelingsonbekwaam'. Dat betekende, dat gehuwde vrouwen niet zelfstandig een overeenkomst konden afsluiten. Weduwen konden dat echter wel. Wat is hier het geval? Waarom is het landgoed door de kinderen gekocht? Speculerende zou het kunnen zijn dat de vader, die kort voor de koop was overleden, heeft gewild dat zijn kinderen het in eigendom zouden krijgen.

nieuwe tuinaanleg

In 1876 kreeg Leonard Springer, de later beroemd geworden tuinarchitect, opdracht veranderingen aan te brengen in het landschappelijke park. Het was zijn eerste opdracht (!).³

"Het ging maar om een klein stukje van het park, maar voor het eerst kon Springer ontwerpen in een groter geheel in landschapsstijl. Nog duidelijk op zoek naar een eigen vormtaal ontwierp hij hier enkele sjabloonnmatige cirkelvormige en niervormige gazons".

Op verzoek van de eigenaar nam hij ook de leiding van de uitvoering op zich; een situatie die Springer in latere jaren telkens weer als ideaal zou bestempelen. Hij was van mening dat het ontwerp van de tuinarchitect doorgaans verknoeid werd door ondeskundigheid en gebrek aan inzicht van de tuinlieden die de aanleg deden en het onderhoud uitvoerden. Samenwerkend met tuinbaas en helpers op 'De Zegerij' had hij voor het eerst nu ook profijt van de praktische ervaring, die hij had opgedaan op Linnaeus.'

² Linnaeus was de Tuinbouwschool in Amsterdam.

andere bestemming

In 1882 koopt Balthasar Jan von Pritzelwitz van der Horst, *instituteur*, het landgoed met een groot deel van de grond voor *acht en dertig duizend drie honderd zeventig gulden*.

Balthasar was hoofd van een Franse school, die gevestigd was op 'Spaensweerd' in Brummen, van 1872 tot circa 1895. De leerlingen, jongens, waren ondergebracht in een internaat, gelegen aan de Zutphensestraat 92. Toen hij de 'Zegerij' kocht ging hij er zelf wonen en gebruikte het tevens als internaat. Het pand heeft maar tot 1886 die functie gehad.

Van 1886 tot 1888 was er een 'herstellingsoord voor spraakgebrekkige en achterlijke kinderen' in gevestigd.

einde van de Zegerij

Daarna heeft het gebouw leeg gestaan tot het in 1892 gesloopt is. In 1891 biedt hij (Balthasar Jan von Pritzelwitz van der Horst) zijn bezit nog te koop aan. De aanbiedingen wijst hij af en verkoopt vervolgens het grondgebied in delen. Dat proces heeft meer dan tien jaar geduurd.

Een roemloos einde.

Noten:

1. Illustraties 1886 en 1887, Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie, Den Haag.
2. C.D.H. Moes, 'L.A. Springer, 1855-1940, Tuinarchitect, Dendroloog', Rotterdam 2002.
3. Afdeling Speciale Collecties, Bibliotheek Wageningen UR.

Han van der Made

Jan de Tippelaar

Naar aanleiding van de oproep in het juni-nummer 2014 "wie kan er wat meer over vertellen", namelijk over de foto op bladzijde 32 (en hieronder), werd ik gebeld door ons 86-jarige lid de heer G. Bosman uit Eerbeek, die mij vertelde dat dit Jan de Tippelaar was, die hij op 10-jarige leeftijd - dus in 1938 - had ontmoet tijdens het verkopen van ansichtkaarten in Eerbeek. Hij wist ook nog dat hij in een boerderijtje woonde tussen Laag-Soeren en Dieren in de buurt van het 'Leihuis'.

Mijn nieuwsgierigheid was gewekt en ik ben op zoek gegaan naar verdere gegevens over deze Jan de Tippelaar, die blijkbaar in een nagemaakte 'Gouden Koets' rond reed. Deze afbeelding is als ansichtkaart uitgegeven door drukkerij H. Beek uit Dieren.

Zijn echte naam is Johannes Markus Belgraver (alias Jan de Tippelaar), geboren in het Friese Wanswerd op 6 juni 1887 en overleden op 29 november 1967 in Kollum. Hij was het negende kind uit een reeks van twaalf kinderen, waarvan er vier jong zijn overleden. Zijn vader was Willem Belgraver, onderwijzer en later schoolhoofd; eerst in Wanswerd en later in Bidaard en zijn moeder was Pietje Lacrooy.

Volgens de stamboom van de familie Belgraver was Jan achtereenvolgens, bouw-kundige, globetrotter en los arbeider. Hij was ongetwijfeld het 'zwarte schaap' van de familie, want een broer werd hoofd van de Chr. Landbouwschool in Alphen a/d Rijn, een andere broer onderwijzer in Amsterdam, een derde broer verpleger in Wolfheze, terwijl een zuster een galanteriewinkel in Akkerwoude had. Maar in zijn jeugdjaren genoot hij een opleiding tot bouwvakker/timmerman en was vanaf 1908 tot 1925 dan ook o.a. werkzaam als timmerman, tekenaar en op-zichter in diverse plaatsen door het hele land.

Jan de Tippelaar werd geboren met een lichte afwijking aan zijn voeten. In één van zijn dagboeken schrijft hij zelfs dat bij de geboorte zijn voeten "er achterste-voren aan zaten". Dankzij een hersteloperatie liep Jan als een kievit en kon hij zelfs diverse landen per voet bezoeken. Op 8 maart 1926 vertrekt hij op zijn 'wereldreis'. Nieuwsgierig naar andere oorden en het sterven van zijn moeder – op 2 maart 1925 – brachten hem tot dit besluit. Per fiets vertrekt hij eerst naar Duitsland, Oostenrijk, Frankrijk en Zwitserland. De bevolking vermaakt hij met muziek op zijn althoorn en clownesk gedrag. In Zwitserland ontmoet hij een Duit-se reiziger en ze besluiten samen te voet verder te gaan. Hij verkoopt dan zijn fiets en muziekinstrument. Op een dag verdwijnt de Duitser spoorloos met al zijn spaargeld en Jan zet zijn reis alleen voort. Op 19 oktober 1926 komt hij aan in Denemarken, waarna hij in november Zweden bereikt. In het buitenland vinden zijn kaarten gretig aftrek en is het zelden nog nodig bij een boer in het hooi te slapen. In Denemarken laat hij bv. 1000 kaarten drukken. Ook maakt hij tekenin-gen en schilderijen om te verkopen.

In juli 1927 zet hij weer voet op Nederlandse bodem en tot 1932 verblijft hij op verschillende adressen in Nederland.

Vanaf 1932 t/m 1938 bivak-keert hij in Gelderland in ach-tereenvolgens Doetinchem, Vorden, Westendorp, Gaande-ren, Laag-Soeren en Epe. Op basisscholen en in cafés vertelt hij over zijn avonturen.

LEZING

op Donderdag 26 October, 's avonds 7 uur, in Café OOSTERINK te Halle, door
den Heer BELGRAVER, „de Wereldreiziger“,
over zijn zwerftochten door Europa, de kennismaking met de
wilde volksstammen, etc.

Entrée vrij.

Zo was hij onder meer in Congo en Israël geweest, hield hij de kinderen voor. Achteraf bleek hier niets van waar te zijn, want hij heeft alleen maar Europese landen bezocht en bleek meer fantast te zijn dan wereldreiziger.

De eerste maanden is hij druk met schoolbezoeken. Zijn eerste vertelling houdt hij op 11 juni 1934 op een school in Ruurlo. Ook verkoopt hij ansichtkaarten en krijgt hij geen toestemming voor de verkoop dan geeft hij ze gratis weg en vraagt om een vrijwillige bijdrage.

In juli 1935 verhuist hij opnieuw met huisje en al van Gaanderen naar Laag-Soeren. Bij deze verhuizing heeft hij de hulp van vele jeugdige vrienden. De gemeente Rheden maakt het hem behoorlijk lastig. Zij keurt zijn 'villa' af als woonruimte. Hij krijgt enige dispensatie maar krachtens een politieverordening mag hij wegens brandgevaar niet in zijn onderkomen slapen. Hij moet de nachten doorbrengen in zijn tentje en moet zijn eten buiten op een potkachel koken (zie afbeelding rechts).

Onderstaande ansichtkaart van drukkerij Beek uit Dieren zou een afbeelding van zijn onderkomen in Laag-Soeren kunnen zijn.

„JAN DE TIPPELAAR“, Wereldtoerist, L-Soeren (Holland)

Druk H. Beek, Dieren

Op 20 maart 1936 viert hij een jubileum. De openbare lagere school in Brummen valt de eer te beurt de 100^e school te zijn die door hem wordt bezocht. Het schoolhoofd de heer C. Bleeker, kennelijk van Friese afkomst, schrijft o.a.:

"De heer Belgraver zegt: 'Forjit mij net' (vergeet mij niet); welnu onze kinderen zullen hem zeker niet vergeten, 'noch, as bolle wijtsjes waije en 't freunlik moantje him bescijnt' (ook niet wanneer bolle winden waaien en het vriendelijk maantje hem beschijnt)".

Mogelijk zijn er nog inwoners in Brummen die lezingen van Jan hebben bijgewoond en is de foto van de koets op de ansichtkaart op pagina 32 van het juni-nummer en uitgegeven door drukkerij Beek uit Dieren, afkomstig van een leerling die de lezing heeft bijgewoond.

De kinderen namen elk een paar centen mee en dankzij die vrijwillige bijdragen kon Jan weer een tijdje in zijn levensonderhoud voorzien.

Vanaf 1941 verlegt hij zijn werkterrein naar Friesland om ook hier de jeugd te laten genieten van zijn sterke verhalen. Op deze manier bezoekt hij ruim 1200 scholen en heeft duizenden kinderen van zijn reisverhalen laten genieten.

Ook houdt hij openbare lezingen zoals uit de advertentie van een lezing in Halle (Achterhoek) blijkt

De lezingen waren gratis, maar via vrije giften brachten de lezingen hem het meeste geld op (zie ook afbeelding op pagina 13).

Hij nam ook deel aan veel wandelevenementen en werd in 1935 in Arnhem gehuldigd voor zijn 100e tocht.

In 1936 liep hij voor de eerste keer de vierdaagse van Nijmegen, waaraan hij daarna meerdere keren heeft meegedaan.

Tijdens zijn verblijf in onze regio heeft hij ook aan diverse wandelingen deel genomen, hetgeen blijkt uit de medailles in de Oudheidkamer van Kollum zoals in:

1934; 22 april Eerbeek; 1 juni Apeldoorn; 3 juni Brummen.

1935; 6 en 18 april Apeldoorn; 22 april Eerbeek; 26 mei Dieren; 30 juni Brummen

Volgens Aris Blankenspoor, de auteur van het boek 'Laag-Soeren, een dorp met een rijke geschiedenis', zou de foto op pagina 16 wel gemaakt kunnen zijn in de Professor Huetlaan in Laag-Soeren. Jan de Tippelaar heeft blijkbaar de aarde op een wagen gemaakt, met namen als Indische Oceaan, Arabische Zee, enz.

Hij was ook erevoorzitter van de Zwolse wandelvereniging 'Jan de Tippelaar', opgericht op 24 maart 1941.

Op 28 maart 1948 werd de naam 'Jan de Tippelaar' echter gewijzigd en heette de vereniging vanaf die datum 'De Zwolse Tippelaars'. Onder deze naam bestaat deze wandelvereniging nog steeds.

Na vele jaren wandelen kondigt hij in 1949 het einde van zijn wandelloopbaan aan en als tastbare herinneringen aan al die inspanningen blijven de medailles achter in de Oudheidkamer van Kollum, waar ook zijn dagboeken en plakboeken zijn ondergebracht. In de oudheidkamer is ook het zwart fluwelen jasje nog te bezichtigen met een vijftigtal bewaard gebleven medailles.

Hij was een kleurrijk persoon, die in Kollum tot rust komt en daar zijn laatste levensjaren doorbrengt. Wel legt hij nog regelmatig bezoeken af in Friesland, maar ook de Achterhoek is hij nog niet vergeten. Hij deed ook allerlei werkzaamheden op vrijwillige basis, zoals bij een confectiebedrijf, bij een Sparwinkel en deed allerlei klusjes voor verschillende gezinnen.

Op de avond van 28 november 1967 is hij op bezoek bij de familie De Boer – met Jan de Boer liep hij in 1946 de Friese Elfstedentocht – en gaat daarna alleen naar huis. De volgende morgen vinden een paar timmerlieden hem dood aan de kant van de weg, slechts enige tientallen meters verwijderd van zijn kamer. Hij is be-

graven op de Algemene Begraafplaats in Kollum. Op de plek waar hij is begraven, had hij jaren tevoren al drie keien laten plaatsen, waarop een tekstplaatje gezet moest worden met het grafopschrift "Forhuze nei 't Heitelân".

Bronnen:

stamboom familie Belgraver;
Friesch Dagblad;
Foestrumer Archief;
diverse kranten artikelen;
boek 'Jan de Tippelaar'

Joop Zengerink

Het dagboek van Trijntje

In de jaren dertig van de vorige eeuw was reizen met de trein bij de meeste mensen geen alledaagse gebeurtenis, vooral wanneer je nog nooit van huis was geweest, zoals de ongeveer 18-jarige Trijntje uit het West-Friese Enkhuizen.

Puffend en piepend kwam haar trein op het station in Beekbergen tot stilstand. Hier moest het dan zijn dacht Trijntje, druk was het niet op het perron en toen ze naar de uitgang liep stond daar een lange man. Hij tikte aan zijn pet, maakte zich bekend als de chauffeur en gebaarde haar in te stappen in de gereedstaande automobiel. Bagage hoefde niet gesleept te worden want 't enige wat Trijntje bij zich had was een klein koffertje met hooguit wat nachtgoed en een enkele verschoening. De automobiel sloeg linksaf de Hulleweg in, de bult over en het bos in. Bij de Loenen-seweg gekomen stak de auto de weg over en reed het terrein van het Sanatorium op.

Sanatorium Beekbergen

ca 1920

Bij de hoofdingang stond de dokter met zijn lange witte jas al klaar om Trijntje te begroeten. Gewillig liet ze alles over zich heen komen. Wat kon ze anders? Als Tbc-patiënt had je immers niets te vertellen? Want inderdaad ja, Trijntje had Tbc, een in die jaren zeer gevreesde ziekte, die – als je geluk had – door rust kon genezen. De meest geschikte plek hiervoor was het Sanatorium waar zwaar zieke mensen met open Tbc werden verpleegd. Geen vader of moeder of verdere familie die haar begeleidde op de lange reis naar het verre Veluwe Beekbergen. Want één treinkaartje was voor een gezin van zeven kinderen al veel geld en wie weet zouden ze in de komende jaren de reis nog vaak moeten maken om hun dochter te bezoeken. Want jaren zou het gaan duren, dat was zeker. Als patiënt kwam je in een open ruimte te liggen, waar de boslucht vrij naar binnen kon. Zowel in de zomer als 's winters in de vrieskou. Om de tijd door te komen schreef Trijntje gedichten, waar ze vervolgens weer veel moed en kracht uit putte.

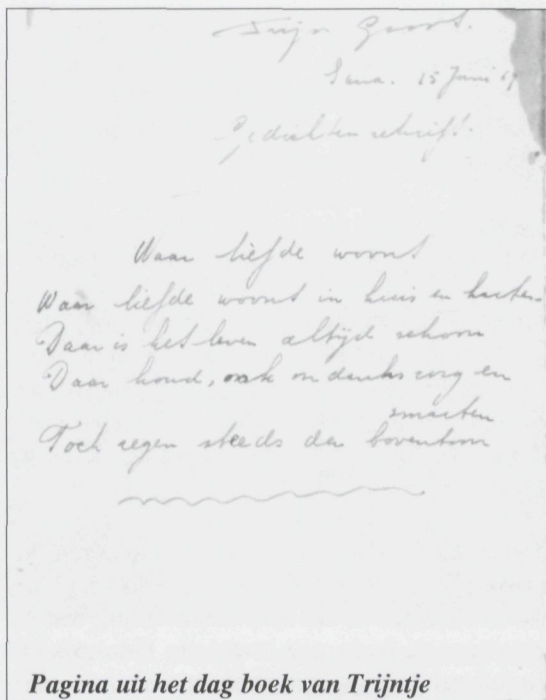
De jaren verstreken, Trijntje knapte Goddank weer op en begon zich steeds meer onder de bevolking te begeven. Vaak liep ze op zondagmorgen de Hulleweg af om in Lieren ter kerke te gaan. De meisjesvereniging in Beekbergen en de catechisatie waren ook een welkome afleiding.

Toen Trijntje gezond verklaard werd, was de oorlog al uitgebroken. De kans om als dienstbode in betrekking te komen in het gezin van de directeur van het Sanatorium, de familie Kolff, nam ze dan ook met beide handen aan. De familie in Enkhuizen had al moeite genoeg om het gezin te voeden en te kleden, dus een mond minder kwam in oorlogstijd goed uit.

De jonge dienstbode was al aardig ingeburgerd in Beekbergen en bezocht samen met vriendinnen de zanguitvoering, waar ze Gerrit leerde kennen. De warmte en geborgenheid van een normaal huisgezin had ze jarenlang gemist en die vond ze bij Gerrit en zijn familie terug. Ze hadden, zoals dat toen werd genoemd, innige verkering. Een paar maanden later, het was juni 1943, gebeurde het verschrikkelijkste wat ze denken kon: Gerrit zou zijn vaderland moeten verlaten om als krijgsgevangene voor de bezetter te gaan werken. Een tijd van hoop en vrees brak aan en zoals ze enkele jaren daarvoor eenzaam en verlaten met haar koffertje op het perron stond, voelde ze opnieuw wat het was om alleen te zijn.

Dr. Kolff sr

Pagina uit het dag boek van Trijntje

In oorlogstijd was alles schaars en had ieder wel geleerd om zuinig te zijn en zo gebeurde het dat Trijntje het schrift, waar ze haar gedichten in schreef, ging gebruiken als dagboek. In haar dienstbodekamer, boven bij de familie Kolff, heeft ze beschreven wat ze doormaakte. En net als de troost die ze uit haar gedichten haalde, vond ze nu steun en kracht bij haar dagboek, en kon ze intieme gevoelens kwijt die ze alleen aan Gerrit zou vertellen. Van hoe lang het zou gaan duren had Trijntje geen besef, want steeds was er de hoop dat hij gauw weer terug zou komen. De laatste woorden van Gerrit waren "Hoor je goed: ik kom weer!". Voorin het schrift had Trijntje een viooltje ingesloten dat ze samen geplukt hadden

vlak voor zijn vertrek. Het gedroogde viooltje zit nog steeds tussen de bladzijden. De post verliep in die tijd moeizaam, zeker vanuit de kampen en het buitenland. Het lange wachten was begonnen.

Van een broer van Gerrit, die ook krijgsgevangene was, vernam ze dat Gerrit in Assen zat. Wachtend op vertrek naar Duitsland. Omdat broer Henne al getrouwd was en een kind had, kreeg hij nog wel eens verlof. Gerrit zou terecht komen in het oosten van Duitsland in de buurt van Dresden aan de Elbe.

Na zes weken wachten kreeg Trijntje voor het eerst post van Gerrit, wat was ze gelukkig iets van haar geliefde te horen. Op 13 augustus staat er in de krant dat je een pakje mag sturen, maar ze wacht nog op het adres dat ze zullen krijgen van het Rode Kruis. Ook mocht je een kaart sturen met maximaal 30 woorden, wat nog een hele toer bleek te zijn en Trijntje en haar vriendinnen hadden de slappe lach, omdat ze bij het tellen steeds te veel of te weinig hadden.

In het verre Duitsland bleek Gerrit ook precies bij te houden op welke plaatsen hij allemaal geweest is. Op 3 september 1943 schrijft hij een pakketje te hebben ontvangen, rookartikelen een zeep zijn er uit. Eind september was broer Henne ineens weer thuis. O, wat een blijdschap! Wanneer zou Gerrit thuiskomen? Weer hebben ze in vijf weken niets van hem vernomen. Volgens de berichtgeving gaan

de Russen hard. Trijntje denkt dat haar geliefde het moeilijk heeft en schrijft in haar wanhoop dat hij maar gauw weg moet kruipen als de Russen komen. De zegelring van Gerrit, die hij Trijntje om de vinger schoof voor zijn vertrek, geeft haar steeds weer moed. Ook de jeugddienst in Lieren op 22 november, waarin de dominee preekt over de brieven van Paulus, geeft haar veel kracht.

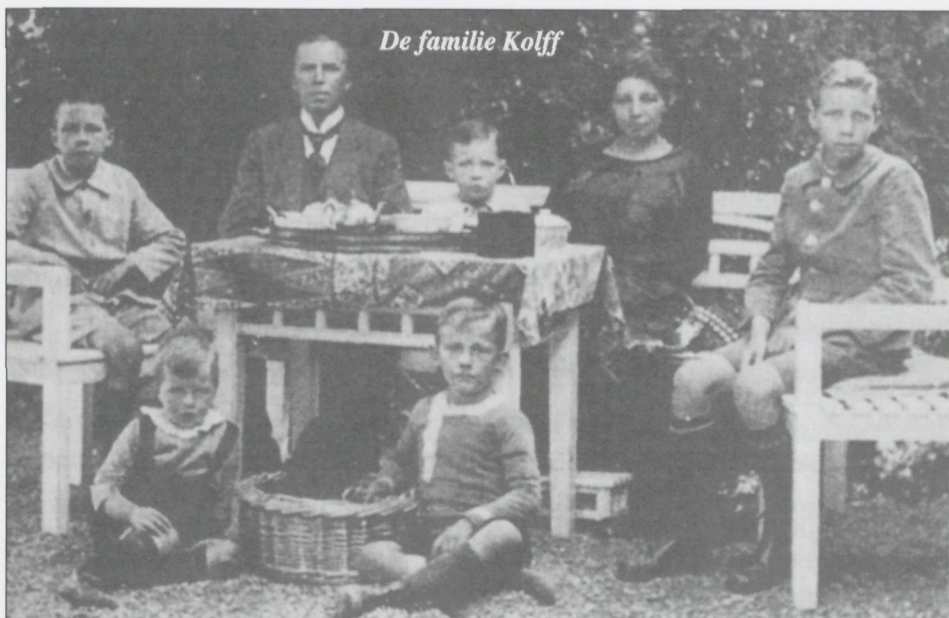
In december is de vader van Gerrit erg ziek. Dokter Pont heeft zelfs moeite gedaan en geschreven of Gerrit naar huis mocht komen, wat helaas geen resultaat opleverde.

In diezelfde maand komt de post wel weer goed door en leest ze dat Gerrit het goed heeft getroffen. Hij werkt bij een boer en heeft het goed van eten en drinken en 's avonds zitten ze om een warme kachel. Het is inmiddels januari 1944 en de brieven die het thuisfront en Trijntje geschreven hebben, komen allemaal weer terug. Pakjes komen wel over en Trijntje besluit een brief binnenin een koek te stoppen. Pas in maart mag je weer schrijven.

Op 17 maart maakt Gerrit aantekeningen dat hij z'n snor er heeft afgeschoren. In de brieven die hij aan Trijntje schrijft, is hij steeds optimistisch en denkt hij binnenkort weer thuis te zijn. In juni 1944 is iedereen in het dorp zenuwachtig wat er te gebeuren staat. De nieuwtjes zijn niet van de lucht, een invasie in Frankrijk en de Russen zouden ook hard gaan. In juli zal Trijntje een week op vakantie naar haar ouderlijk huis, maar ze twijfelt vanwege beschietingen op treinen en in Loenen hebben ze weer razzia gehouden.

Een paar maanden later, op een zaterdagmorgen, is Trijntje even tussen het werk door naar haar kamertje geglipt om met haar geliefde te praten. In haar dagboek vertelt ze hem dat de vergunning voor een gasstel gekomen is, dat betekent dat je dan een huishouden kunt beginnen. Maar steeds weer die vraag: 'wanneer zou hij terugkomen' en de bede dat ze het allebei vol mogen houden.

In Kampen heeft zoon Pim Kolff (zijn echte naam is Willem, maar in huiselijke kring werd hij Pim genoemd) juist baanbrekend werk verricht door het uitvinden van de kunstnier. Vele jaren later zal blijken dat aan deze uitvinding wereldwijd duizenden of zelfs wel miljoenen mensen hun leven te danken hebben en Pim zou wereldwijde bekendheid krijgen, ja zelfs een nominatie voor de Nobelprijs. Trijntje wist wel dat Pim, in de jaren dat hij nog thuis was, ergens op zat te broeden en liet braaf alle schrijfseltjes en krabbels, die her en der in huis verspreid lagen, stil liggen, want er mocht niets kwijt raken. Na deze uitvinding was er voor Pim en zijn gezin even tijd voor een korte vakantie, die doorgebracht werd in het ouderlijk huis in Beekbergen. In die jaren was het heel gewoon dat de dienstbode dan ook mee kwam, zij mocht zolang het zolderkamertje met Trijntje delen.

In september schrijft Trijntje dat er in het dorp allemaal Duitsers zijn. Bij Gerrit thuis zit er ook één. Een angstige tijd. Je voelt het als het ware in de lucht. De NSB is al gaan lopen; dus dat is al heel wat. In Arnhem en Nijmegen wordt vreselijk gevochten. Schrijven is nu wel helemaal uitgesloten. Het dorp is nu ook vol met evacuée's. Bij Gerrit thuis zijn er vijf en bij de familie Kolff zijn ze ook. Trijntje vraagt zich af of Gerrit ook zou weten wat hier allemaal gaande is en intussen steeds die smeebeden of ze allemaal gespaard mogen blijven. En dan al die mensen in het donker met een kaars of een carbidlamp. Ook zijn er steeds meer mannen nodig voor het graven van loopgraven voor de bezetter en ook geregeld berichten over mensen die gedood zijn. In haar wanhoop heeft Trijntje één ding, waar ze zich steeds weer aan vastklampt en dat is haar geloof, daarin vindt ze moed en kracht om door te gaan.

Gelukkig hebben ze bij Gerrit thuis in november een best varken om de winter mee door te komen. Steeds vertelt Trijntje in haar dagboek dat het niet langer meer om te dragen is voor de bevolking en dan toch steeds wordt het weer erger. En dan die verschrikkelijke V1's die steeds over komen en in Loenen waren er vorige week zondag 54 doden.

De familie Kolff heeft gelukkig nog voldoende eten, maar de berichten komen wel door dat duizenden mensen om hun heen honger moeten lijden.

Op 10 maart 1945 is Trijntje erg bedroefd, want op de Woeste Hoeve zijn 117 mensen doodgeschoten.

Gelukkig zijn er weer brieven gekomen van Gerrit en ondertussen maakt Trijntje zich zorgen omdat haar schrift vol begint te raken. Ze begint steeds kleiner te schrijven en elke bladzij wordt in z'n geheel benut. Papier is immers ook schaars en hoe moet ze haar gevoelens en gedachten aan Gerrit dan kwijt? Of – vraagt ze zichzelf af – zou alles nou heel gauw afgelopen zijn en zullen ze eindelijk bevrijd worden? Er zullen toch nog een viertal losse blaadjes nodig zijn, voordat Trijntje in haar dagboek zal schrijven dat ze op 17 april bevrijd zijn en ondanks het schaarse papier zal ze met grote letters opschrijven: “VRIJ, VRIJ LEVE DE KONINGIN ! !”

Op 19 april schrijft ze dat ze nou al twee dagen feest hebben gevierd en dat ze zere kelen hebben van het roepen “Leve de Koningin”.

Er komen geruchten door dat bij de Elbe erg wordt gevochten en hoe zou het in Noord-Holland bij haar ouders zijn? Er breekt een tijd aan van hoop en vrees. En dan hoort ze het bericht op de radio dat op 5 mei in Wageningen alles is betekend en dat ze nu echt vrij zijn. Vrij!!

Het verlangen naar Gerrit begint steeds groter te worden en ze snapt niet dat ze het twee jaar zonder hem heeft vol gehouden. Op 12 mei heeft ze naar Breda geschreven. Misschien weten ze daar meer. Maar, denkt ze bij zich zelf, zo doen vanzelf duizenden mensen die ook van elkaar houden. Trijntje begint zich erg verdrietig te voelen, omdat va en moe dachten, toen ze met een stel meiden uit was geweest, dat ze met de Tommy's mee waren.

't Is Pinksteren en nog steeds is Gerrit niet thuis gekomen. Een enorm leeg gevoel maakt zich van Trijntje meester en er is volgens haar nog lang geen vrede en o, als Gerrit toch maar niet naar Indië moet, want dat kan ze niet meer aan.

En dan op 23 mei is ineens Gerrit er weer! Hij is Goddank gespaard gebleven. Wat is Trijntje zielsgelukkig!

Willy Rouwenhorst-Hartgers

Trijntje en Gerrit

„Modderkolken, daarvan zijn er zóóveel in Loenen ...!”

Een Arnhemmer had belangstelling gekregen voor zijn familiegeschiedenis en vroeg hulp bij het zoeken naar antwoorden op de volgende vragen: “Mijn achternaam is ‘Hendriks, genaamd Modderkolk’ en mijn voorfamilie komt uit Loenen. Maar van welke boerderij wij komen, weet ik niet, en waarom hebben wij een dubbele achternaam?”

Het lijken eenvoudige vragen, maar dat is schijn. In de eerste plaats liggen er in het kleine dorp Loenen drie boerderijen, die in aanmerking kunnen komen als plaats van herkomst: ‘De Groote Modderkolk’, (en dus ook) ‘De Kleine Modderkolk’, en ‘De Modderkolk’ in het buurtschap Zilven dat nu onder Loenen ressorteert. Vervolgens hebben de honderden dragers van de naam Modderkolk voornamelijk gewoond, of wonen tegenwoordig nog, in een beperkt gebied zuidoostelijk van Apeldoorn, rond Deventer en een concentratie in Rheden/Arnhem. En dan zijn er nog de vele vernoemingen naar dezelfde voorvaders. Dan ligt er niet gauw een antwoord klaar voor de argeloze vragensteller. Het werd spitten.

De Groote Modderkolk

in Loenen aan de Vrijenbergseweg

ordening van Modderkolken

De internetsite Genlias gaf een schat aan gegevens over geboorte, huwelijk en overlijden van vele Modderkolken, én van hun echtgenotes.

N.B. Genlias is vervangen door de nieuwe website www.wiewaswie.nl. Bij zoeken op ‘Modderkolk’ geeft deze ook de naam ‘Hendriks, genaamd Modderkolk’.

De Kleine Modderkolk in Loenen aan de Vrijenbergseweg

Onmisbaar waren deze vrouwen voor het kunnen onderscheiden van de mannelijke Modderkolken met dezelfde voornamen. Met hulp van een genealogieprogramma konden bijna alle personen worden geordend. Toch viel het resultaat tegen. Er waren wel enkele takken Modderkolk zichtbaar geworden, maar deze konden niet met elkaar worden verbonden, en ook de naam 'Hendriks, genaamd Modderkolk' kwam er niet in voor.

Hoe wonderlijk kunnen dan omstandigheden een rol spelen, in dit geval een bezoek aan het Centraal Bureau voor Genealogie (CBG) in Den Haag voor een tootaal ander onderwerp. Bij wat rondsnuffelen in laden en kasten tijdens een pauze, kwam bij een kaartje LOENEN één dun papiertje tevoorschijn: een ouderwetse doorslag van een getypte kopie van een akte van naamsaanneming uit 1812. De gewenste naam? Inderdaad: MODDERKOLK. Maar thuis bleken de gegevens toch niet helemaal te kloppen.

1812

In dat jaar behoorde Holland tot het grote Franse rijk van keizer Napoleon. De Franse vorst leek wel wat op een illustere voorganger van bijna 2000 jaar eerder, op de Romeinse keizer Augustus. Deze wilde dat alle inwoners van zijn enorm Romeins imperium zich lieten registreren. Daarom moesten volgens het ons bekende Kerstverhaal ook Jozef en zijn jonge zwangere vrouw Maria van Nazareth in Galilea naar Judea reizen om zich in Bethlehem te laten inschrijven. Daar werd toen hun zoontje Jezus geboren.

Enigszins vergelijkbaar wenste ook Napoleon een administratie van zijn onderdanen. Daartoe leidde de invoering van de Burgerlijke Stand, voor Nederland in 1811. Die hield in een uniforme verplichte registratie van geboorten, huwelijken

en overlijden van alle inwoners van zijn rijk, uit te voeren door de gemeentesecretarieën. Nog steeds zijn die regels in Nederland van kracht.

Ingrijpend voor (in dit kader) ons 'Marke'-gebied was de vastlegging van erfelijke familienamen.

Daarmee kwam een eind aan het gebruik van patroniemen, zoals dat op de Veluwe de gewoonte was. Kinderen konden daar anders heten dan hun vader en grootvaders: Jan, de zoon van Rutger, heette Jan Rutgersz, maar de zoon van Jan Rutgersz met de naam Berend, werd Berend Jansz. genoemd. En als Berend zijn zoon vernoemde naar grootvader Rutger, dan werd het jongetje bekend onder de naam Rutger Berendsz. Het was te verwarrend voor de overheid: grootvader Jan Rutgersz, vader Berend Jansz en kleinzoon Rutger Berendsz. Volgens het Keizerlijk Decreet van 18 augustus 1811 zou Jan Rutgersz een achternaam (familienaam) moeten kiezen, geldend voor al zijn nakomelingen.

Artikel 6 van het decreet luidde:

De familienaam, dien de vader, of, bij ontstentenis van dien, de grootvader van vaderszijde, verklaard heeft, te willen aannemen, of welke hem toegekend zal blijven, zal aan alle kinderen worden gegeven, die gehouden zullen zijn, denzelven te voeren en aan te nemen in de akten; ten dien einde zal de vader, of, bij gebreke van dien, de grootvader, de aanwezig zijnde kinderen en kleinkinderen in zijne opgave vermelden, alsmede derzelver woonplaats; en dezulke onzer onderdanen, die hunnen vader, of bij ontstentenis van denzelven, hunnen grootvader nog in leven hebben, behoeven slechts te verklaren, dat hij nog in leven is, benevens de plaats van zijn verblijf.

Drie documenten laten zien dat de vastlegging van de bevolking in Loenen in drie fases heeft plaatsgevonden. Waarschijnlijk is het in andere gemeenten ook zo toegegaan.

1. 'Register van aanneming van familienaam in Loenen', 1812;
2. 'Population de la Commune de Loenen' uit 1813, een registratie van alle inwoners boven de 12 jaar, met hun adres, inclusief kostgangers en inwonend personeel;
3. Adreslijst na hernummering van de huizen uit 1815, met vermelding per adres van de gezinshoofden.

Alle documenten zijn te vinden in CODA Oud Archief Apeldoorn.

nieuwe familienamen in de gemeente Loenen

In de Franse tijd en nog enkele jaren daarna - van 1811 tot 1818 - vormden de buurtschappen Loenen, Zilven en Eerbeek samen de gemeente (mairie) Loenen, met aan het hoofd de burgemeesters (maires) mr. A.C.W. Nies en Olivier G.W.J. baron Hacfort tot ter Horst. Beide heren woonden in Loenen op korte afstand van

elkaar, de eerste in 'Het Veenhuis' aan de 'Weg van het Veenhuis naar Oosterhuizen' en de ander op kasteel 'Ter Horst'.

De pro-Franse gezindheid van de toen invloedrijke baron Hacfort tot ter Horst zal er aan hebben bijgedragen, dat zesenzeventig inwoners van de drie dorpen zich meldden om zich te laten inschrijven, sommigen met een al bestaande, maar de meesten met een nieuw gekozen familienaam. Onder hen waren er achtentwintig afkomstig uit Eerbeek, drie woonden in Coldenhoven en bij de overige vijfenveertig staat Loenen als woonplaats vermeld.

Maire baron Hacfort tot ter Horst registreerde en ondertekende persoonlijk alle akten met aangenomen namen. Zoals gewoonlijk werd de naam van de bundeling akten op de achterzijde vermeld en die luidt wat opmerkelijk: *Registers van Aanneming familienamen van Christenen in Loenen*.

Alle inschrijvingen vonden plaats op 18, 19, 20 en 21 november 1812.

REGISTER VAN AANGENOMEN GESLACHTNAMEN IN LOENEN in 1812

datum akte		woonplaats	naam
18.11	Rut Roelofs	Loenen	Bongers
18.11	Teunis Herms	Loenen	Nijlenboer
18.11	Waander Gerrits	Loenen	van de Beek
18.11	Gerrit Jurriens	Loenen	van Beek
18.11	Jan Roelofs	Loenen	Bongers
18.11	Lubbert Cornelissen	Loenen	de Beer
18.11	Willem Jansen	Loenen	Boerboom
18.11	Jannes Jansen	Loenen	Modderkolk
18.11	Rik Jansen	Loenen	van Essen
18.11	Hendrik Gerrits	Loenen	van de Beek
18.11	Jan Herms	Loenen	van de Beek
18.11	Hendrik Willems	Loenen	van Harkel
18.11	Jannes Jochems	Loenen	Pas
18.11	Jan van Heelsum	Loenen	van Heelsum (behoud deze)
18.11	Carel van Heelsum	Loenen	van Heelsum (behoud deze)
18.11	Albert Jansen	Loenen	Loonman
18.11	Derk Herms	Loenen	van der Kemp
18.11	Teunis Herms	Loenen	Neyboom
19.11	Jacob Willems	Loenen	de Vink
19.11	Hendrik Roelofs	Loenen	de Kaat
19.11	Arent Gerrits	Loenen	van de Beek
19.11	Arend Arends	Loenen	van de Beek
19.11	Jan Everts	Eerbeek	Veldhuis
19.11	Hendrik Jochims Gielen		van de Beld
	van de Beldt	Loenen	
19.11	Willem Cornelissen	Loenen	Verberg
19.11	Joannes van Velsen	Loenen	van Velsen (behoud deze)
19.11	Jan Hendriks	Loenen	Modderkolk
19.11	Hendrik Everts	Loenen	van de Spreng
19.11	Klaas Peters	Loenen	Ter Velde
19.11	Hendrik van Delden	Loenen	van Delden (behoud deze)
19.11	Teunis van Delden	Loenen	van Delden (behoud deze)
19.11	Jan van Delden	Loenen	van Delden (behoud deze)
19.11	Waander Hendriks	Loenen	Maaneman
19.11	Jacob Peters	Loenen	Kruk
19.11	Albert Everts	Loenen	van de Spreng
19.11	Willem Jacobs	Loenen	Brinkman
19.11	Gerrit van Maanen	Loenen	van Maanen (behoud deze)
20.11	Hermen Berends	Loenen	Bosman

REGISTER VAN AANGENOMEN GESLACHTNAMEN IN LOENEN in 1812

datum akte		woonplaats	naam
20.11	Gert Jan Teunissen	Eerbeek	Honders
20.11	Hermen Herms	Eerbeek	Schotpoort
20.11	Jan Jansen	Eerbeek	Krijzman
20.11	Reinder Jansen	Eerbeek	Zienders
20.11	Egbert Klaassen	Eerbeek	Klumpe
20.11	Jan Herms	Eerbeek	Schotpoort
20.11	Jan Alberts	Eerbeek	Bouman
20.11	Peter Henriks	Eerbeek	Duijs
20.11	Gerrit Jan Breunissen	Eerbeek	van der Poot
20.11	Jan van Veelen	Eerbeek	van Veelen (behoud deze)
20.11	Evert van Veelen	Eerbeek	van Weelen (behoud deze)
20.11	Hendrik Berends	Loenen	Vosholt
20.11	Andries Cornelissen	Loenen	de Beer
20.11	Willem Willemsen	Eerbeek	van de Pannekoek
20.11	Freerik van Delden	Eerbeek	van Delden (behoud deze)
20.11	Jan Berends	Loenen	Voshold
21.11	Hendrik Gerrits	Eerbeek	Hammink
20.11	Jan Gijberts	Loenen	ter Burkes
21.11	Gerrit Jan Willemsen	Loenen ?	Verploeg
21.11	Willem Peters	Eerbeek	Wensink
21.11	Jan Cornelissen	Coldenhoven	Maassen
21.11	Jan Roelofs	Loenen	Zwierling
21.11	Hermen Willems	Eerbeek	Stuivenbilt
21.11	Hendrik Engberts	Eerbeek	Straatman
21.11	Jacob Gerrits	Eerbeek	Hammink
21.11	Goossen Wullefsen	Eerbeek	van Wullen
21.11	Hermen Cornelissen	Eerbeek	Zandvoort
21.11	Jacob Gerrits	Coldenhoven	Langenberg
21.11	Jan van Heelsum	Coldenhoven	van Heelsum (behoud deze)
21.11	Hermen Jansen	Eerbeek	Hofman
21.11	Derk Jansen	Eerbeek	Wietjeskamp
21.11	Thomas Peters	Eerbeek ?	Hammink
21.11	Hermen van Eybergen	Eerbeek	van Eybergen (behoud deze)
21.11	Hendrik Jurriens	Eerbeek	Beek
21.11	Gerrit Everts	Eerbeek	Veldhuis
21.11	Willem Egberts	Eerbeek	Massing
21.11	Gerrit Reinder* ^s	Eerbeek	Blaauw
21.11	Peter Willems	Loenen	Dekker

Modderkolk en Modderkolk

Onder de vijfenveertig mensen uit Loenen en Zilven waren ook Jannes Jansen en Jan Hendriks. Beiden hadden 'Modderkolk' uitgekozen als nieuwe geslachtsnaam en beider wens werd gehonoreerd. Jannes Jansen kwam op maandag 18 november en Jan Hendriks een dag later. De aktes met vastlegging van hun nieuwe familienaam zijn evenals alle andere in het Register goudmijntjes voor genealogen. Elke akte is immers een momentopname van de gezinssamenstelling van de aanvrager in 1812, compleet met woonplaatsen van eventueel vertrokken kinderen en familielaties. Bovendien zijn de patroniemen, die daarna zullen verdwijnen, er nog

in vermeld. Juist die patroniemen (hier 'Jansen' en 'Hendriks') geven houvast bij het zoeken in de doop-, trouw- en begraafboeken van vóór 1812.

Als voorbeeld geven we hier eerst de akte van Jannes Jansen. In een volgend nummer van 'De Marke' zal die van Jan Hendriks aan de orde komen, omdat bij zijn vier zonen de nieuwe familienaam ondanks de strenge regels op heel verschillende wijze is gebruikt.

de akte van Jannes Jansen (zie afbeelding pagina 28)

Bij overname van de akte uit het originele Register van Aanneming Familienaamen (in Apeldoorn) bleek waarom de kopie in het CBG onduidelijkheid had opgeleverd: de kopieerder had regels overgeslagen: zijn kopie was dus incompleet.

De hele akte luidt: *Voor ons Maire van de gemeente van Loenen, arrondissement Arnhem, département van den bovenijssel is verscheenen Jannes Jansen, woonende te Loenen, en heeft verklaart aan te neemen voor familie naam de naam Modderkolk en voor voornaam die van Jannes Jansen, dat hij heeft twee zoons Berent woonende te Loenen aan wien hij geeft de naam van Berent, en Rutger woonende te Loenen aan wien hij geeft de naam van Rutger; en vijftien kleinkinderen elf kleinzoonen Jannes Berendz. aan wien hij geeft de naam van Jannes, Freerik Berendz. aan wien hij geeft de naam van Freerik, Jannes Rutgersz. aan wien hij geeft de naam van Jannes, Jan Rutgerzoon aan wien hij geeft de naam van Jan, Evert Rutgerszoon aan wien hij geeft de naam van Evert, Hendrik Jan Rutgerzoon aan wien hij geeft de naam van Hendrik Jan, Jannes Janszoon aan wie hij geeft de naam van Jannes, Jan Janszoon aan wien hij geeft de naam van Jan, Rutger Janszoon aan wien hij geeft de naam van Rutger, Gerrit Janszoon aan wien hij geeft de naam van Gerrit, Aart Janszoon aan wien hij geeft de*

naam van Aart; en vier kleindogters Wilhelmina aan wien hij geeft de naam van Wilhelmina; Jantje, aan wien hij geeft de naam van Jantje; Catharina aan wien hij geeft de naam van Catharina en Janna aan wien hij geeft de naam van Janna; en eene kleinkleindogter met name Jenneken aan wien hij geeft de naam van Jenneken.

Loenen den 18 November 1812.

De Maire voornoemd O.G.W.J. Hacfort tot ter Horst.

Bron: CODA Oud archief Apeldoorn arch.1 inv.nr. 589, folio 3 v. (nr. 8)

Voor de duidelijkheid is uit deze potpourri van namen het volgende overzicht gedestilleerd. Uitgaande van de aanvrager Jannes Jansen geeft het aan voor welke nakomelingen hij de naam 'Modderkolk' heeft aangevraagd, met voor elk zijn (of haar) oude en nieuwe naam. Behalve voor zichzelf waren dat zijn twee zonen, vijftien kleinkinderen (elf kleinzonen en vier kleindochters) en een 'kleinkleindochter' (= achterkleindochter). De jaartallen (geboortejaren) zijn er bij gezocht.

(vader)

Jannes JANSEN → Jannes Jansen MODDERKOLK

(zonen)

Rutger JANSEN → Rutger MODDERKOLK (± 1765)

(klein-) zonen	: Jannes RUTGERS	→ Jannes MODDERKOLK
	(± 1785)	
	Jan RUTGERS	→ Jan MODDERKOLK
	(± 1790)	
(achterklein-) dochter van Jan: Jenneken		→ Jenneken MODDERKOLK
	(± 1810)	
	Evert RUTGERS	→ Evert MODDERKOLK
	(± 1793)	
	Hendrik Jan RUTGERS	→ HendrikJan MODDERKOLK
	(± 1798)	

Jan JANSEN (geb. ± 1778, is in 1812 al overleden)

(klein-) zonen	: Jannes JANSZ (± 1800)	→	Jannes	MODDERKOLK
	Aart JANSZ (± 1804)	→	Aart	MODDERKOLK
	Gerrit JANSZ (± 1806)	→	Gerrit	MODDERKOLK
	Jan JANSZ (± 1808)	→	Jan	MODDERKOLK
	Rutger JANSZ (± 1809)	→	Rutger	MODDERKOLK

Berent JANSEN → Berent MODDERKOLK (± 1780)

(klein-) zonen	: Jannes BERENDZ (± 1808)	→	Jannes	MODDERKOLK
	Freerik BERENDZ (± 1810)	→	Freerik	MODDERKOLK
(klein-) dochters	: Wilhelmina (± 1797)	→	Wilhelmina	MODDERKOLK
	Jantje (± 1800)	→	Jantje	MODDERKOLK
	Catharina (± 1805)	→	Catharina	MODDERKOLK
	Janna (± 1813)	→	Janna	MODDERKOLK

Jannes Jansen werd de stamvader van een omvangrijke familie Modderkolk. Zo groot, dat een dorpsgenoot de uitspraak deed: "Modderkolken, daar zijn er zóóveel van in Loenen!"

Wordt vervolgd.

Corrie de Kool

Naschrift:

De afbeeldingen op pag 26 en 27 zijn samengesteld uit verknipte onderdelen van twee foto's, waardoor er kleurverschillen (50 tinten grijs?) zijn ontstaan. Het kon helaas niet anders! (WR).

Bibliotheek 'De Marke'

Onze bibliotheek is uitgebreid met het onlangs verschenen boek van de journalist en historicus Stijn Wiegerinck: 'Het commando-Pieters, Hollandse SS-ers in Brummen en Loosdrecht april-mei 1945'.

In het boek wordt door hem verhaald hoe hij naar aanleiding van het vinden van een lijst met oorlogsmisdadigers, die na de Tweede Wereldoorlog op last van de Nederlandse justitie waren doodgeschoten, onderzoek deed.

Als laatste waren in 1952 Andries Jan Pieters en Wilhelm Arthur Albrecht doodgeschoten. Pieters was een Nederlander en Albrecht een Duitser.

Wiegerinck besloot hun strafdossiers op te vragen. De eerste vier archiefdozen bevatten honderden pagina's aan verklaringen van slachtoffers en getuigen van de misdrijven, die Pieters en zijn mededaders begingen.

Samen vertellen de documenten het verhaal van het ontstaan, de training en de uitzending van een bijzondere groep van SS-ers. De meesten van hen hadden de Nederlandse nationaliteit. Ze vertellen ook over bijna tachtig Nederlandse burgers en verzetsstrijders die in de laatste dagen van de Duitse bezetting werden opgepakt en op een uiterst gewelddadige manier door Pieters en zijn groep werden verhoord. Negen arrestanten maakten de bevrijding niet meer mee.

Op indringende wijze wordt aan de hand van verklaringen het drama beschreven dat zich onder leiding van de Nederlandse SS-er Pieters op kasteel 'Groot Engelenburg' te Brummen in de laatste maanden van de oorlog afspeelde.

Tot verbazing van de schrijver was deze geschiedenis nooit eerder in boekvorm verschenen. Wel besteedde de Brummenaar (en 'Marke'-lid) Piet Willemsens in zijn in 1994 verschenen boek over de oorlogsjaren in Brummen veel aandacht aan het verblijf van het commando Pieters op kasteel 'Groot Engelenburg'.

Wilt u als lid van 'De Marke' een boek uit onze bibliotheek lezen, neem dan contact op met onze bibliothecaris de heer W.Klomp, Langschoten 71 te Loenen, telefoon 055 5052276.

Jan Regelink

Brummen

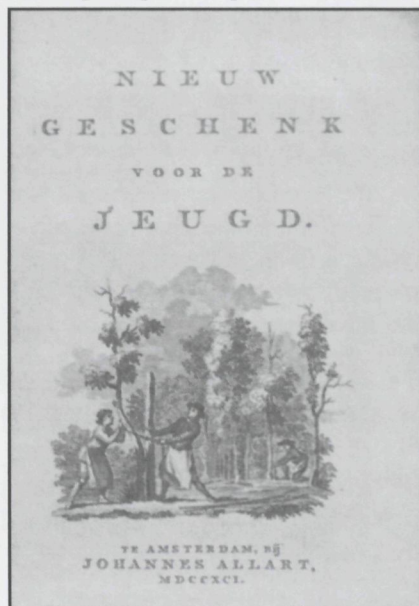
(Eén en ander via 'Delpher' en ouder dan 100 jaren)

Bij het zoeken naar onderwerpen die wellicht een ieders aandacht hebben, kwam ik via 'Delpher' onder **Brummen** wat tegen wat je eigenlijk daar niet verwacht. Ik vond en las een boek getiteld 'Geographische beschrijving van Gelderland' uit 1794. Op pagina 49 staat dat "Brummen een tamelijk groot Dorp is, niet verre van de Yssel, en dat het leidt in een vrugtbare Landdouwe. Dat er vier maal per week een postwagen langs komt tussen de steden Zutphen en Arnhem. Er een Gereformeerde Kerk is aan Pancratius toegewijdt en door een Predikant wordt bediend". Verder las ik wat over belangrijke mensen die hier woonden en werkten. Tot mijn verbazing echter vond ik ook onder deze plaatsnaam een afbeelding van een waterval in Beekhuizen. Een erg overdreven afbeelding van een metershoog bouw-sel. Loenen is er niets bij.

Ook vond ik een 'Nieuw geschenk voor de jeugd', geschreven door Martinet, maar dat stond niet op de voorkant. Het voorblad toont een drietal jeugdigen die bezig zijn met werkzaamheden in een bos. Ene A. v.d. Berg schreef een gedicht voor Jakoba Wilhelmina Katharina en Hendrik Jan Laurens, kinderen van de kapitein ter zee P.J. Gervais. Voor u heb ik gevonden dat deze Pieter Jacob Gervais in 1751 in Zutphen werd geboren en 62 jaar later in Doesburg overleed. Hij was vlagkapitein van schout-bij-nacht J.H. van Kinsbergen op de 'Jupiter'.

Het door mij verkorte gedicht:

"Toen wij ons, aan de Helder,
Aan Vaders boord, vermaakten,
[Het zal u, lieve kinders!
Uw gansche leven heugen]
Toen lazen wij te samen
Noordhollands landbeschrijving,
Door Martinet gegeven:
En gij vond in dat boekjen
Een zondeling behagen. ----
Weet gij wel, lieve kinders!
Wat ik u toen beloofde? ----
U ook een landbeschrijving
Van 't vaderlijk landschap,
Waar in gij zijt geboren,
Tot geschenk te geven".

Daarna gaat de schrijver over op dichtregels met de woeste Veluwe, dorre heiden, graanrijke akkerlanden, enzovoort. Hij eindigt met een les ook voor ons leden van de Marke: **“Leest, leert, groeit op in kennis maar bovenal in deugden”**.

En op pagina 117 en 118 het gedicht “Om regen”.

“Zie, hij komt, hij komt!

Om het dorre graan te drenken,
Om de flauwe bloem te drenken.
Ruischend valt hij neer;
Spoelt het stof van dorre bladen,
Zie, de boomen lachen enz. enz.”

Het lijkt mij als buitenstaander, (wat weet ik van kinderen?), geen lectuur voor de jeugd. Ik had het boekje opengeslagen, omdat ik dacht dat er een plaatje in zou staan van iets in Brummen. Er was slechts één plaat en die was van de overdreven hoge waterval in Beekhuizen (zie afbeelding hiernaast).

En door **Brummen** kwam ik op Johannes Florentius Martinet. Een predikant uit Zutphen. Hij stond daar van 1755 tot zijn overlijden in Amsterdam op 4 augustus 1795, 61 jaar oud. Hij werd in Deurne geboren.

In zijn levensbeschrijving staat hij te boek als natuurkundig historicus, schrijver, pedagoog, theoloog en predikant. In dezelfde Wikipedia staat een selectie uit zijn boeken geschreven tussen 1780 en 1795 en daarvan de bladzijden opgeteld kom ik tot ruim 3800 stuks! In 15 jaren of ruim 250 pagina's per jaar.

Ik heb tot de volgende ‘Marke’ tijd om het ‘Huisboek voor vaderlandsche huisgezinnen’ door te werken en u daarover, en andere zaken die ik tegenkom, te informeren.

Jaap van der Weel

Een echte piere

Aj uut Lieren komp dan bof ie wel, want zeg noe eerlijk d'r geet niks boaven Lieren en ie kunt ok pas een echte Lierennaar wèzen aj d'r geboren bint en van jongsaf op egruujd bint.

Goaj later aarns anders wonen zuj toch altied een Lierensen blieven en doar mu'j bes trots op wèèn. Vrogger beveurbeeld, in de joaren vijftig, toenk nog een kind wazze waak blie dāk niet in Oosterhuuzen wonen.

Wie hadden in die tied ok een soort haat-liefde-verhouding met de jongens uut Oosterhuuzen.

Tegen ons zeien ze altied "Lieren is een pötjen mit pieren", ma wiele hadden ons antwoord al kloar en zeien "Oosterhuuzen is een pötjen mit luuzen".

Loat mien ma een piere wèèn want doar hef gien mense las van, ze kruup in de grond en weg bint ze, en hoe meer pieren hoe bèter de grond. Kuj van luuzen niet zeggen, die bint hoas niet uut te roeien.

Die Oosterhuuzense luu ku'j soms toch al niet volgen, elk joar heb ze kärmse mä joarenlange ston de kärmus in de Enk bie de Hulleweg, hoas in Bikkärgen.

Bliekbaar kwamen ze doar zellef ok achter want ze heb um noe toch weer dicht-ter op huus an ehaald. In ieder geval an de Oosterhuuzense kante van de spoorlijn, in de Kattenkuule, een echte "Kattenkärmse" dus.

Ze heb noe ok een Amfitheater, temen-sen zo nuump ze die kuule bie ut därps-huus. Wiele zollen gewoon zeggen zit of

Zondagavond 6 juli 2014 om 22.57 uur op de Achterste Kerkweg in Oosterhuizen. De Enk na zonsondergang. Foto: Rita Gorsseling/Internet.

lèèf kuule, ma d'r hef d'r ene aarns in een duur woordenboek ekeken en toen kwamme de naam amfitheater tegen, nou ik zol zo zeggen doe oe beste en loat dan ma is wat theater zien.

Veur mien is ut gewoon een kuule, pas bèter in de lijn Kattenkuule. Ja want loaw noe eerlijk wèèn ie zek tegen de Kattenkuule toch ok niet Kattentheater. Ach ja wie motten ma zo denken ze bint niet wiesder.

Ze heb doar trouwens nog een grote kuule, dat is ut Alba gat waar ze vrogger zand uut heb ehaald ömme van die mooie witte steender van te maken. As kind wödden wie altied ewaarschuwd daw doar niet mochen kommen umdät dat grote gat vol water veuls te gevaarlijk was. Ma d'r bint altied luu die zich doardeer juus anetrokken vuult en niet wilt luustern.

Ze heb uiteindelijk zelf mä kuultjes emaaak, van die kleine kuultjes woar van die gehakballen een bälletjen in sloat. Vollegens eigen zeggen sloat ze mit een club, ma ik kanne oe wel zeggen 't bint gewoon kluppels.

Vrogger reejen d'r kärretjes mit van die mooie witte steender d'r op noe riejt d'r kärretjes mit een bos van die kluppels d'r in.

In Lieren kom ie dat soort dinger niet tegen, de mensen bint doar nog gewoon zichzellef ebleven.

Loat mien ma een piere blieven, want van luuzen krie'j alderbasende jeuk en dan ku'j wel is rare dinger doen.

Ik las in de vorige 'Marke' het verhaal 'je bent een echte Brummenaar als' met aan het eind de conclusie dat dit ook van toepassing kan zijn als je uit een van de andere dorpen uit de omgeving komt en als diegene dan ook nog lid van de Marke wil worden.....? Toevallig heb ik in 2004 een verhaal geschreven over dat ik een echte Lierense ben en laat ik toevallig nu ook al Markelid zijn!

Willy Rouwenhorst-Hartgers

Wie 't weet, mag het zeggen

De in voorgaande uitgaven van 'De Marke' gedane oproepen bij onbekende plaatjes hebben elke keer weer reacties opgeleverd, waardoor er kennis en soms veel achtergrondinformatie loskwam. Een reden om nog eens een keer een beroep op u te doen:

Het eerste plaatje betreft een (oorspronkelijk bruine) foto van een landhuis, dat ik kreeg met de mededeling: "Ik heb nog een mooie foto van het gemeentehuis van Brummen voor je". En u voelt 'm al aankomen: het is zeker niet het gemeentehuis van Brummen aan de Engelenburgerlaan en zeker ook niet het oude gemeentehuis aan de Zutphensestraat (nu huize 'De Beelhorst'). Maar wat is het dan wel?

De enige link die ik erbij heb is, dat ik de foto kreeg van oppervlakkige kennissen uit een plaats in Zuid-Holland. Zij hadden familie in Voorst en Twello. Totnogtoe heb ik het niet in Voorst of Twello kunnen plaatsen, maar misschien dat iemand met een frisse blik een idee heeft, waar deze villa stond of staat.

Op de volgende pagina een foto uit de collectie van Henk Phielix. Het is weer eens een optochtswagen. Gemaakt tijdens een Koninginnedag-optocht. Mogelijk in

1938 te Brummen. De tekst op de zijkant van de wagen is nauwelijks leesbaar, maar er staat: "Ons allerORANJE" Wie herkent er wat. Misschien is de man rechts voor sommigen onder u herkenbaar.

Hieronder een afdruk van een gedigitaliseerde dia (ook uit de collectie van Henk Phielix). Lopend, met kruiwagen of met fiets, wordt de dichtgevroren IJssel overgestoken. Maar waar? De boerderij aan de overkant is volgens ons niet de boerderij van Wijers in Bronkhorst.

rij van Wijers in Bronkhorst.

De suggestie dat het bij de boerderij 'Halfvasten' zou kunnen zijn, is ook door ons verworpen.

De gevel en het dak van 'Halfvasten' zien er totaal anders uit.

Wij hopen dat u het weet!

Wie is de man met de 'muziekmobiel'? En waar werd de opname gemaakt? Ook dit is een afdruk van een gedigitaliseerde dia.

Van Henk Phielix kreeg ik dit voorjaar een tweetal doosjes met in totaal 12 zgn glaspositieven, een soort dia's met een afmeting van ca 9 x 9 cm. Twaalf hele leuke afbeeldingen uit verschillende plaatsen. Op het omslag van deze 'Marke' bijvoorbeeld ziet u een opname van het stationsemplacement van Brummen.

Helaas zijn niet alle afbeeldingen te traceren. Bij het beoordelen van de plaatjes doen zich een aantal problemen voor.

1. Wanneer en door wie werden de foto's gemaakt. Zijn de glaspositieven origineel of werden ze gemaakt van bestaande foto's. De opbergdoosjes doen vermoeden dat ze van direct na de oorlog zijn (1946-1948), maar de opnames zelf geven eerder beelden uit de jaren twintig en dertig (na vergelijking met bestaande ansichtkaarten).

2. Omdat de opnames mogelijk een langer tijdvak beslaan, is het aannemelijk dat de dia's naderhand zijn gemaakt (misschien wel in 1946/1948).

3. Een ander probleem dat zich bij pogingen tot herkenning voordoet, is de vraag of je het linksom of rechtsom moet zien. Als je de gefotografeerde omgeving kent, is het geen probleem. Dan weet je of een bomenrij links of rechts van de weg staat, maar bij andere foto's is dat niet even duidelijk.

Daarom hieronder nog een (zoek)plaatje: wat is het juiste beeld en waar is het?

Wie gaat zoeken, wens ik veel succes! Ik wacht met spanning op de eventuele reacties.

Willem Reusink

Museum Wacht

"Alle specialismen onder één dak"

Restauratie

van alle voorkomende materialen en objecten

Calamiteiten

calamiteitenservice en maken van calamiteitenplannen

Transport

van museale objecten (Nationaal en Internationaal)

Reiniging en desinfectie

van collecties of objecten

Opslag

geklimatiseerd en beveiligd

Advies

mbt. brandbeveiliging en veiligheid

www.museumwacht.nl

Lian Brandsma
Uitvaartzorg

Voor een uitvaart met zorg

in Loenen, Eerbeek, Dieren e.o.

tel. 06 23 00 95 51

www.lianbrandsmauitvaartzorg.nl

